

ПЕРВИННЕ ІНТЕРВ'Ю В ПАРНІЙ ТЕРАПІЇ¹

Клаус Кохер, доктор медичних наук, психоаналітичний парний терапевт,
Інститут терапії пар, м. Франкфурт-на-Майні, Німеччина

THE FIRST INTERVIEW IN COUPLE THERAPY

Klaus Kocher, M.D., Psychoanalytic Couple Therapist,
Institute for Couple Therapy, Frankfurt am Main, Germany
<https://orcid.org/0009-0003-9642-0156>
mail@klaus-kocher.de

Вступ. Коли ми вперше зустрічаємося з парою в нашому кабінеті (або в іншому місці, наприклад, у спеціалізованій установі), перед нами постає надзвичайно складна та одночасно дивовижна відправна констеляція.

У такій ситуації виникають різні запитання: хто і з ким тут насправді зустрічається? Яка початкова ситуація у взаєминах пари? Де перебуває кожен із них у своїй історії? Яка поточна мотивація в парі та хто кого привів? Також виникають запитання і глибшого характеру: які несвідомі обставини кожен із партнерів приніс із собою? Із якими таємними змовами (Willi, 1975) нам доведеться мати справу? Яка сцена, у рамках якої розігруються поточні події, у сенсі ажитації та співажитації (Klüwer, 1995) відбуватиметься у нас на очах (Argelander, 1989), і як нас – можливо, закономірно – до неї привели? Чи зможемо ми, використовуючи метод парної терапії, допомогти цьому подружжю, яке прийшло до нас з усіма очікуваннями та страхами, щоб кожен із них зміг відчувати й думати про свої стосунки по-новому – можливо, навіть таким чином, аби вони могли стати, як і раніше, парою, але вже в новому, зрілому розумінні?

Усі ці запитання, як і багато інших, можуть цікавити нас у зв'язку з приходом кожної нової пари до нас на первинне інтерв'ю. Тому, як уже було зазначено, ми перебуваємо в непростій ситуації.

Використовуючи аналітично орієнтований парний підхід, нам, як терапевтам, цікаво дізнатися про прояви несвідомих конфліктів у взаєминах пари та їхній вплив на динаміку перенесення та контрперенесення. Такі конфлікти від початку можуть бути інтенсивні й навіть сприяти як проясненню, так і збентеженню та навіть ускладненню ситуації в парі.

У той же час ми стикаємося з репрезентаціями «я» та об'єктних уявлень нашої пари (Scharff & Scharff, 1991) і неминуче стаємо контейнером проєктної ідентифікації, яка екстерналізується на нас.

Від самого початку нашої роботи ми перебуваємо в невизначених умовах, тому для того, щоб з'ясувати суть проблеми та орієнтуватися в ситуації, необхідно сфокусуватися на параметрах, що нам відомі, та які структурують терапевтичну зустріч із нашою парою та надають їй чітких обрисів.

Рамка. Забезпечуючи зовнішню рамку, ми надаємо надійний простір для терапевтичної зустрічі. Зовнішні умови рамки в їхній функції стримування символізують внутрішній потенційний простір, у якому може бути представлена тема пари. Ці зовнішні умови також включають час і частоту зустрічей, договір про оплату (через страхові компанії або в приватному порядку) та політику скасування або пропуску зустрічей. Якщо такі умови є, то атаки на рамку та її порушення, що мають більш глибоке значення, можна дослідити, а також зрозуміти, чи відбувається це в рамках спротиву, пов'язаного з перенесенням, або для перевірки надійності умов рамки. Для того, щоб

відповідна динаміка могла розгорнутися, перш за все, умови рамки мають стати стабільні.

Базові аспекти, які суттєво впливають на рамку і є важливою необхідною умовою, – це абстиненція, анонімність та нейтральність терапевта.

Психічний простір як внутрішня рамка. Створення психічного простору є основною базовою умовою психотерапевтичної роботи загалом. Завдання терапевта полягає в тому, аби виробити зі своїми пацієнтами такі взаємини, при яких чоловік і жінка (окремо або як пара) можуть почуватися захищеними та в безпеці, щоб вони могли почати досліджувати власні конфлікти, знаючи, що це саме те, що відбувається в безпечному просторі, де немає місця засудженню. Завдяки нашому прийняттю своїх клієнтів, а також професійному інтересу, який виражається в особливому вмінні слухати, ми сприяємо тому, що в цьому просторі розгортається історія пари з усіма її конфліктами та різними почуттями, які в інших ситуаціях зазвичай пригнічуються та знецінюються. За допомогою функції контейнерування (за Біоном) нашого терапевтичного способу слухання з часом пара розвиває ідентифікаційну здатність використовувати психічний простір для більш глибокого розуміння власної ситуації.

У цьому психічному просторі ми можемо слухати історію пари особливим способом, який дозволяє нам також бути на зв'язку з нашими власними афектами. Така увага, що вільно плаває, дозволяє нам розпізнати всередині нас несвідомі аспекти комунікації й таким чином супроводжувати пару як афективно, так і рефлексивно. При цьому ми слідуємо за подіями, що розгортаються, у тому вигляді, у якому пара їх нам підносить. У той же час ми можемо, перебуваючи в стані розслабленого слухання, отримати також уявлення про свідому та несвідому комунікацію самої пари та скласти враження про те, наскільки тісно учасники пари контактують між собою.

Комунікативні можливості всередині цього психічного простору специфічні та певною мірою унікальні, тому що ми можемо збагатити матеріал, що нам надається, нашими власними асоціаціями, пов'язавши його з фантазіями пари. У той же час існує простір для мовчання, який завжди відчувається по-різному залежно від ситуації та може мати різні значення.

У парній терапії наш специфічний спосіб слухання фокусується на образі пари, який нам презентується. Відповідно ми звертаємося не лише до кожної людини індивідуально, а й намагаємося зрозуміти комунікацію пари як систему. При цьому в центрі нашої уваги знаходяться виявлені афекти, оскільки вони часто надають прямий доступ до несвідомих конфліктів, у яких беруть початок почуття пари.

Прояв таких почуттів – це ніщо інше, як інсценування більш ранніх сімейно-історичних конфліктних взаємин, що проявляються тут і зараз.

Коли ми надаємо психічний простір для спілкування з парою, де ми слухаємо історію, що розгортається, і одно-

¹ Переклад з німецької – Марія Євграшина

часно перебуваємо в контактi з нашим власним внутрішнім світом, важливо залишити місце для чогось, що ми не розуміємо, тобто для того, що нам ще не зрозуміло.

Ця «негативна здатність» (negative capability – за Біоном – поняття, яке спочатку було взято в англійського поета Кітса) звільняє нас від безпосереднього примусу «прямо зараз зрозуміти все правильно», оскільки ми знаємо: це цілком неможливо. Психічний простір повинен мати місце для чогось, що нам ще не зрозуміло, а це нерідко може бути з'ясовано лише під час подальшої роботи.

Перенесення та контрперенесення. Усі зазначені передумови – психічний простір як внутрішня рамка терапії з можливістю відкритого слухання та готовністю взаємодіяти з внутрішнім світом пари та слідувати за їхніми почуттями – формують так звану вузлову точку в готовності психотерапевта до контрперенесення. При контрперенесенні ми фіксуємо в собі різні аспекти перенесення, які ми отримуємо як у сукупності від пари, так і від кожного з цієї пари окремо. Може статися так, що протягом тривалого часу контрперенесення залишається значною мірою несвідомим. В інших випадках це може здатися нам перешкодою, що супроводжується відчуттям дискомфорту та напруги з боку терапевта. Якщо ми серйозно поставимося до подібних спостережень і намагатимемося їх опрацювати, то вони можуть дати нам важливі підказки щодо внутрішнього устрою пари. Часто проєктивна ідентифікація в такому вигляді передається несвідомо, і завдання полягає в тому, щоб через поглиблене розуміння цих почуттів розпізнати аспекти перенесення несвідомих об'єктних стосунків пари.

Робота з нашими почуттями контрперенесення є важливою відправною точкою для втручань, які ми застосовуємо під час роботи з парою. Це дозволяє нам вступити в контакт із патернами, які використовує пара, показуючи нам свої способи захисту, призначені, зрештою, для захисту від страху та болю. З одного боку, враження, що складаються за допомогою нашого контрперенесення, є важливими інструментами нашого терапевтичного знання про несвідомий конфлікт пари, з іншого – існує ризик ускладнень, якщо ми через нашу афективну позицію діємо несвідомлено.

Коли ми звертаємося до несвідомих страхів, із якими пара до нас приходять, ми торкаємося делікатної області, оскільки маємо справу з темами, які здаються такими, що становлять загрозу, та, отже, викликають захисні реакції. Зрештою, коли ми намагаємося говорити з парою про конфлікти, то постійно перебуваємо в напрузі через зіткнення двох моментів – готовністю захищати та бажанням щось зрозуміти, щоб мати можливість змінити ситуацію.

Робота з точки зору теорії об'єктних стосунків у парній терапії. Уже на початку парної терапії, по суті ще до першої зустрічі з психотерапевтом – під час перших роздумів про необхідність парної терапії та виникнення бажання записатися на консультацію – у парі виникає перше, ще несвідоме, сприйняття внутрішньої потенційної рамки, яка має важливе значення. Цей процес певною мірою схожий на те, що відбувається на початку зародження будь-яких взаємин: погані об'єкти, знехтувані до певного часу, з'являються лише тоді, коли стосунки стають реальністю – до цього вони будуть відхилені потужними ідеалізаціями та відчуттям захоплення початком терапії.

Так, на початковому етапі терапії в учасників виникає безліч різних вимог; деякі пари проходять цей етап дуже швидко та без видимого страху, в інших випадках виникають типові труднощі, які висувають особливі вимоги до контрперенесення терапевта.

Часто на прийом приходять пари, у яких із самого початку досить яскраво виражені сумніви та нерішучість. Можна сказати, що безпосередньо перед початком відбувається свого роду тест на довіру: чи варто взагалі довіряти терапії та терапевту.

Тому перша фаза в проведенні парної терапії особливо важлива, оскільки ворожі та агресивні аспекти об'єктних стосунків, які були відхилені, уже проявляються тут і впливають істотно як на перенесення пари, так і на контрперенесення терапевта.

Умовно можна виокремити деякі типові важливі на даному етапі теми, які природним чином впливають одна на одну й перетинаються в процесі лікування. Вони проявляються відразу ж на початковому етапі, і подальше опрацювання цих тем, звичайно, є складовою великих розділів усього курсу терапії.

Цілі та труднощі початку терапії:

1. Робота зі спротивом у зв'язку з перенесенням, що виникло.

2. Домовленість та підтвердження терапевтичної рамки.

3. Врахування та приймання раніше відхилених моментів об'єктних стосунків.

4. Концентрація уваги на проєктивній ідентифікації в перенесенні та контрперенесенні, яка іноді може переживатися досить болісно.

5. Встановлення надійних та стійких робочих стосунків на основі перенесення.

6. Розширення меж сприйняття пари як щодо себе, так і щодо свого партнера.

7. Опрацювання захисних структур та загальних невротичних захисних механізмів (змова!), які підтримуються за допомогою спільних несвідомих проєктивних ідентифікацій з метою досягнення більшої внутрішньої гнучкості, враховуючи як самосприйняття, так і сприйняття партнера.

8. Робота з пробними інтерпретаціями та іншими терапевтичними втручаннями. Як пара може пристосуватися до інтерпретувальної діяльності терапевта, і що може пара в цілому, і кожен партнер окремо використовувати для свого розвитку?

9. Який внесок обидва партнери несвідомо роблять у сукупність спільних труднощів пари в стосунках, і як такі індивідуальні моделі підкріплюються спільними проєктивними ідентифікаціями?

10. Врахування глибоких несвідомих порушень, які знову та знову індукують захисні процеси.

11. Робота над переструктуруванням спільних схем захисту з метою запуску спільного внутрішнього процесу зростання, що забезпечує численні можливості для свободи пари.

Використовуючи віньєтку первинного інтерв'ю, спробуємо розібрати вищезазначені аспекти.

Пан К. та пані С. Пан К. та пані С. (39 і 33 роки відповідно) були знайомі три роки, спочатку це були стосунки на відстані, поки пані С. півтора року тому не змінила місце проживання та переїхала до пана К. Він – торговий службовець, вона – спеціаліст зі збуту та постачання, наразі вивчає бізнес-адміністрування.

Первинне інтерв'ю пари стало можливим завдяки ініціативі пана К. Він зателефонував мені й домовився про зустріч у моєму офісі, оскільки в нього склалося враження, що його партнерка дедалі більше віддаляється від нього, і це його дуже непокоїло.

Моє перше враження – це сучасна пара. Із першої зустрічі і чоловік, і жінка швидко завоювали мою симпатію. У ході нашого подальшого знайомства пані С. була досить стримана та замкнута, що не здавалося мені недоречним. Водночас у пана К. я відмітив певну напружену послужливість, ніби з самого початку нашого спілкування він розраховував встановити близькість, яка б не залишила місця для специфічного спілкування, а також для іншого варіанта розвитку ситуації першої розмови.

Коли я запитав, що привело їх до мене, він почав розповідати про те, наскільки гармонійними були їхні взаємини до останнього часу, що вони загалом дуже задо-

волені одне одним, а також що в них було задовільне сексуальне життя. Пан К. розповів, що це були перші тривалі стосунки в його житті, тоді як раніше в нього були лише короткострокові та легковажні історії. Але як тільки він познайомився з пані С., то відразу зрозумів, що це та жінка, яку він шукав і уявляв у ролі своєї дружини.

Прислухаючись, я відчув легке роздратування, тому що вся розповідь чоловіка мені здалася надто гармонійною. Водночас я відмітив його нерішучість в обговоренні більш проблемних тем.

Жінка ж, навпаки, здавалася радше пасивною, майже не дивилася ні йому, ні мені в очі, ніби хотіла спочатку почекаати та вислухати, що розповість чоловік.

Він повідомив, що стосунки в їхній парі погіршилися після того, коли близько півроку тому дружина перервала вагітність. Чоловік відразу ж підкреслив, що вони разом ухвалили це рішення, і що він у жодному разі не хотів чинити тиск на свою дружину. Однак тепер він відчуває, що вона стала набагато більш закрита, і він дуже стурбований із цього приводу. Насамперед, він страждає через те, що вона майже повністю відмовилася від сексуальних стосунків. Він хотів би зробити все, щоб повернути колишнє порозуміння, що дуже важливе для нього.

Потім пан К. вичікувально подивився на дружину й замовк.

Після того, як вона ніяк не відреагувала на його заяву, настала пауза.

У мене склалося враження, що він намагається навмисне виставити на показ гармонію в їхніх стосунках, тому я поставив собі запитання: як жінка може почуватися під час усїєї цієї тиради? Спонтанно мені спало на думку, що в спілкуванні цієї пари має бути багато мовчання.

Зрештою пані С. почала із зауваження, що вона пережила все це зовсім по-іншому, адже, зрештою, вона дуже хотіла дитину. Зробити аборт було лише його рішенням, адже він вважав дитину занадто великим тягарем і сказав, що поки не готовий, що їхні стосунки повинні спочатку стабілізуватися, перш ніж вона відчує, що дозріла для того, щоб завести дитину.

Я відчув гіркоту в її словах, яка явно контрастувала з його зусиллями щодо підтримки гармонійного емоційного стану. До певної міри я сприймав розповідь жінки досить емоційно та збуджено, адже побачив інший бік медалі у відносинах цієї пари.

Поки вона говорила, я міг також відзначити, що чоловік виглядає винуватим, і його очі опущені додолу – на той момент атмосфера була дуже напружена.

У цьому місці я хотів би перервати хід інтерв'ю деякими роздумами, щоб встановити зв'язок із попередніми теоретичними висловлюваннями.

1. Рамка. Ми можемо спостерігати, як неупереджене вислуховування терапевтом перетворює зовнішню терапевтичну рамку на внутрішню рамку проблематики пари. Це дозволяє виявити в партнерів невіршені проблеми. Готовність чоловіка розповідати контрастує з мовчанням жінки, до того ж згодом ми дізнаємося, що її сексуальну готовність також змусили замовкнути.

2. Перенесення та контрперенесення. Протягом первинного інтерв'ю в мене з'явилося почуття дисгармонії та напруженості. Це було викликано неприродною життєрадісністю та активністю чоловіка під час розмови, що мало на меті передусім підтримувати враження про гармонійність стосунків у парі та, отже, служили захисним цілям. Однак на противагу такому «позитивному» враженню явно проглядається мовчазність, що виходить від дружини, її постійна стриманість і навіть прихована агресія, що виявляється через фоновий настрій. Коли вона, нарешті, порушила своє мовчання та озвучила протилежну точку зору на ситуацію, що склалася в їхній парі, моя напруга ослабла, і прийшло полегшення, оскільки мені стало зрозуміло, що конфлікт уже окреслений. У про-

цесі інтерв'ю акумулюються почуття дружини, які накопичилися протягом тривалого періоду і тепер, нарешті, можуть бути виражені. Чоловік, зі свого боку, перериває зоровий контакт, більше не демонструючи ні гармонії, ні усвідомлення своєї провини. Зміна, що відбувається в ньому, змінює почуття контрперенесення терапевта, який спочатку відчув полегшення, а потім відчув, що напруга відновила.

3. Рівні об'єктних стосунків. Із погляду теорії об'єктних стосунків йдеться про одностороннє бажання дружини мати дітей і водночас про процес конфліктної триангуляції. З точки зору психології розвитку триангуляція вказує на емансипативний крок від діади до інтерналізації тріадичної внутрішньої структури, де почуття винятковості ставиться під сумнів і відкриваються нові можливості для розвитку особистості. У цій частині розмови впадає в око те, що дружина робить аборт самостійно, перекладаючи відповідальність за це на чоловіка.

Консультація парного терапевта є ще одним аспектом триангуляції. Зокрема, чоловік бере на себе ініціативу та відповідальність за пошук гармонії в парі, яка повинна приховати відчуженість, що з'явилася, тоді як дружина спочатку здається більш пасивною та закритою, внаслідок чого відчуженість при їхньому спілкуванні заповнює весь простір. Потім він формулює наявну проблему дещо драгівливим способом – описує попередні «щасливі» стосунки в їхній парі, намагаючись розповісти про них якнайшвидше, водночас без потреби намагається не акцентувати увагу на основних сімейних конфліктах. Дружина в цьому випадку вступає стороною, що перешкоджає розповіді про гармонію, за яку він, вочевидь, не несе відповідальності. Ця обставина дозволяє дружині використовувати триангулярний простір терапії, аби отримати можливість обговорити проблеми, що давно виникли.

Виходячи з наведеного, ми можемо поставити запитання: чи сприяє триангуляція, яка присутня з різних причин (у дружини, насамперед, завдяки тому, що вона хоче мати дітей, у чоловіка – внаслідок відвідування парного терапевта), пошуку подальшого розвитку пари, чи вона є регресивним способом захисту від деструктивної агресії, що символічно виявилася в аборті.

Тут можна також сформулювати гіпотезу про несвідомо утворений конфлікт змови учасників пари – змова полягає в тому, що чоловік і дружина перекладають один на одного взаємно віддзеркалені частини почуттів, які символізують розвиток та автономію, оскільки вони переживаються в їхньому розвитку як занадто перевантажені конфліктами та загрозливими.

Тепер повернемося до продовження інтерв'ю.

Я запитав, як було прийнято рішення зробити аборт, і в кабінеті знову повисло напружене мовчання.

Чоловік повідомив, що він відтягував ухвалення рішення та втік на пробіжку, як зазвичай це робить, коли хоче подумати та сконцентруватися. Під час пробіжки він зміг спокійно все обміркувати, сформулювати свої думки та вирішив відповісти згодою на бажання дружини мати дітей. Хоча, з його точки зору, зараз їм ще занадто рано заводити дітей, але все ж таки він дійшов висновку, що зможе з цим жити.

Повернувшись додому, він вирішив поговорити з дружиною на тему, що хвилює їх обох. Причому чоловік спробував розвинути хід своїх думок таким чином, як оформив їх під час пробіжки, щоб висловити все якнайточніше, і тому, у першу чергу, він почав перераховувати всі негативні моменти, пов'язані з появою в їхньому житті дитини.

Однак дружина зрозуміла його так, ніби він хотів сказати їй, що вони не готові зараз до дитини, що він проти такого рішення. Тому вона припинила розмову, самоусунилася, а потім самостійно вирішила зробити аборт і здійснила це.

У цей момент нашого інтерв'ю жінка різко перервала чоловіка зауваженням, що вона ніколи так не розуміла його висловлювання про дитину, і що зараз вона дуже вражена та засмучена, що побачила це таким чином. Вона відчувала нестерпні й навіть дещо трагічні почуття у зв'язку з тим, що сталася така аварія їхніх взаємин, і це призвело до таких серйозних наслідків.

Я також відчував сильне роздратування та інтенсивну напругу, що зростала в усьому тілі, ніби діалог пари, що не відбувся, у цій формі проєктивної ідентифікації знайшов своє вираження.

На якийсь час ми всі замовкли. Ця ситуація видалася мені випробуванням на міцність, яке в прямому сенсі відгукнулося певними відчуттями в моєму тілі. Виходячи з цих відчуттів, я спробував оцінити ситуацію, що склалася, і описати напругу, що відчувається в просторі: «Щойно ми всі відчули щось дуже інтенсивне – воно пов'язане з напругою, яка виникає, коли почуття чи дії не можуть бути виражені словами. Можливо, ми можемо спробувати зрозуміти причини такої безсловесності».

Спочатку реакція на мою заяву залишалася неясною – і чоловік, і жінка мовчали, не зводячи очей. Я розумів абсолютно чітко: мені буде дуже складно вступити з ними в контакт. Обидва вони сповнені розпачу і в той же час здаються заперекими, тому я почував себе так, ніби переміщався мінним полем.

Наша сесія добігає кінця. Я не був упевнений, чи маю наполягати на тому, щоб допомогти прояснити причини досі присутнього почуття напруги. У ситуації, що склалася, я вирішив не робити цього. Я відчував, що мені важко витримувати таку напругу, тому навряд чи зміг би встояти перед бажанням сказати щось корисне.

У цьому випадку мені трохи допомагає думка, що, намагаючись бути «корисним», я б став на захист пари, щоб зробити трохи більш стерпним те, що не може бути висловлено словами.

Ми домовилися про ще одну зустріч.

У наступному абзаці я хотів би поділитись своїми теоретичними міркуваннями.

Ми дізналися, що чоловік постійно відкладав ухвалення рішення та навіть втік від цього на пробіжку. Очевидно, він знайшов собі місце, де зміг ухвалити рішення про те, що, незважаючи на свої побоювання та страхи, може змиритися та жити з бажанням своєї партнерки мати дітей. Тут впадає в око, що чоловіка хвилює лише те, чи зможе він виконати бажання дружини, а не те, що для нього може означати взяти на себе роль батька. Тут має місце можливий сімейний невротичний аспект у загальній картині: чи є чоловік у результаті лише слухняною дитиною своєї матері (дружини)? Чи був у нього самого батько, який не зміг позитивно вплинути на нього, і який таким чином не відкрив йому можливість сформувати власну мужність, включаючи уявлення про батьківство? Чи не ігнорує він себе в цій ситуації як чоловіка, оскільки саме тут існує прогалина в його розвитку, яку він не може закрити?

У свою чергу, дружина під час інтерв'ю припиняє свою спочатку пасивно-мовчазну поведінку, активно висловлюючись і дозволяючи своїм агресивним афектам, що стримувались, заповнити простір. Вона описує своє почуття «нестерпності» у зв'язку з крахом взаєморозуміння в їхній парі, оскільки її власний крок – рішення зробити аборт, який означав для неї величезну жертву, раптово стає безглуздом.

Напруга, яка раніше виникла в мене при контрперенесенні, продовжувала наростати протягом розмови, тому її навряд чи можна було терпіти. Дружина, швидше за все, відчувала те саме на етапі прийняття рішення. Очевидно, несвідома вибухонебезпечність цієї ситуації все ще була дуже сильна, тому що в цій терапевтичній ситуації всі присутні були захоплені зненацька. До того ж і я як терапевт відчував себе вибитим із сідла у своїй «помічній» ролі.

Причиною цього було потрясіння пари, яка ще несвідомо перебувала під впливом пережитого аборту – ця психологічна травма досі ними ще не опрацьована, не кажучи вже про її інтеграцію.

Я також усвідомив, що будь-який примус на цьому етапі міг призвести лише до подальшої скутості моїх пацієнтів, тому вирішив, насамперед, витримувати конфліктну напругу, яка все ще не піддавалася поясненню, щоб мати можливість знову наблизитися до неї в наступній розмові.

Під час нашої другої зустрічі мені стало зрозуміло, що взаємини в парі не змінилися, і я виразно відчув агресивний фоновий настрій чоловіка та дружини, що ховається за їхнім мовчанням. Тому я звернувся до їхнього прихованого почуття гніву безпосередньо: «На попередній зустрічі мені здавалося, що вам практично неможливо вступити в контакт один з одним. У мене склалося враження, що ви уникаєте обговорювати між собою свої проблеми, бо боїтеся, що гармонія ваших стосунків буде зруйнована. Схоже, що ви злитесь один на одного. Ймовірно, у кожного з вас є спогади про подібні ситуації, коли говорити чи виявляти свої емоції вам здавалося неможливим».

Після цих слів у мене склалося враження, що напружена атмосфера мовчання почала потроху змінюватися на краще, і напруга між подружжям дещо ослабла.

Після довгої паузи чоловік, нарешті, заговорив і з явним відчутним внутрішнім хвилюванням поділився спогадами зі свого дитинства, розповів про стосунки з батьками. Із раннього віку він і його брат відчували, що найголовніше в батьківському будинку – це підтримання гармонії за всяку ціну. Батьки ніколи не говорили про свої проблеми, у сім'ї завжди все замовчувалося, але водночас він часто відчував сильну напругу між батьком та матір'ю. Вони ніколи не з'ясовували стосунки й не сперечалися, проте присутню в сім'ї нескінченну напругу діти відчували, як постійний несвідомий стрес.

Поки чоловік розповідав усе це, його дружина вперше зацікавлено подивилася йому прямо у вічі, між ними почав налагоджуватися контакт. У мене склалося враження, що риси її обличчя стали м'якшими, напруга зникла.

Коли він закінчив свою розповідь, я, дивлячись на дружину, підбадьорив її кивком голови, запрошуючи прокоментувати почуте.

Вона нерішуче починає говорити. Жінка була зворушена тим, що розповів її чоловік, проте, безперечно, їй було не зрозуміло, як це все пов'язано з їхньою ситуацією. Разом із тим вона була здивована, як мало він розповідав їй про своє дитинство.

Протягом цієї зустрічі, а також під час усіх наступних сесій атмосфера безмовності неодноразово повторювалася. Але все-таки я відчував, що це мовчання з кожною зустріччю вже було все менш нестерпним. Крім того, мені стало легше організувати моменти, коли вони могли зустрічатися та обмінюватися своїми думками. У результаті дружина також спромоглася поділитися спогадами про свій минулий життєвий досвід.

Після нашої першої сесії вона розповіла про розлучення своїх батьків, коли їй було лише вісім років. Тоді вона почувала себе дуже невпевнено та розгублено. Вона болісно сумувала за батьком, але не могла показати це матері, бо боялася виглядати нелояльно до неї. Зрештою, мати після розставання з чоловіком хотіла побудувати своє нове життя, і дочці доводилося їй допомагати. Тому в тій ситуації вона не мала місця для власних почуттів та прояву свого особистого горя.

Поки пані С. усе це розповідала, чоловік уважно дивився на неї, і на його обличчі відбивалося тепло, ніжність та кохання. Уперше я побачив, що він справжній, як і його почуття.

Здавалося, що начебто відкрився новий простір, у якому вони можуть повільно рухатися назустріч одне одному.

Нарешті мова зайшла про наступну дуже важливу тему – дружина з власної ініціативи розпочала розмову про аборт. З її відвертої розповіді стало очевидно, що, з одного боку, вона була засмучена та дуже розлютилася на нього через спробу поговорити з нею таким способом, що призвів до непорозуміння, але, з іншого боку, вона сама була глибоко амбівалентна з приводу свого бажання мати дітей.

Стає зрозуміло, наскільки безмовність між двома людьми, хай навіть несвідома, може стати засобом самоусунення. Таким чином, розуміючи це, не доведеться мати справу з тривожними проблемами, що викликають страх.

На завершення, виходячи з усього вищесказаного, можна констатувати, що для створення атмосфери спілкування, яка, зрештою, могла б виявитися корисною для пари, частково було можливо використовувати терапевтичну рамку. Зокрема, вдалося торкнутися теми сімейного минулого чоловіка – під час розмови він описав свою важку ситуацію з дитинства, пов'язану з його батьками. Цим підтверджується гіпотеза, що насправді існувало дуже мало простору для розвитку автономної чоловічої ідентичності. Проте йшлося про збереження гармонійної сімейної атмосфери, де чоловік відвів собі ключову роль. Наслідки обставин, що склалися, полягали в тому, щоб відкласти власні інтереси, зберегти слабке «я» для того, щоб залишатися залежним і лояльним до батьків (можливо, навіть у несвідомому едиповому зв'язку з матір'ю). На цьому тлі можна припустити, що чоловік несвідомо шукав відновлення

власного «я» в партнерці, у відносинах із нею, які спочатку здавалися йому стабільними, але водночас також почував себе «перевантаженим» для ролі батька.

Оскільки чоловік зумів відкритися в розмові і таким чином дозволив зіткнутися зі світом його почуттів, дружина змогла знову повернутися до нього. Її озлобленість по відношенню до чоловіка поступово ослабла, з'явилися тепліші почуття. Досі вона мало що знала про дитинство свого партнера. Можливо, це була заборонена для нього тема, і він зміг говорити про минуле лише в присутності терапевта чоловічої статі.

Із розповіді дружини про її дитинство ми дізналися, що вона – дитина розлучених батьків, тому їй довелося дуже рано та болісно відчувати відсутність у своєму житті батька. Через тактовне ставлення до своєї матері дочка не дозволяла собі визнавати власні бажання та виявляти емоції, що мали місце. Внаслідок такого розвитку ми спостерігаємо в неї пригнічені агресивні афекти та порушений розвиток автономії.

Тому одноосібно запланований та здійснений аборт, із цієї точки зору, може розглядатися як агресивний акт щодо власного бажання автономії.

Уже в первинному інтерв'ю пари є всі зазначені нами лінії розвитку. Метою подальших зустрічей буде об'єднання отриманих гіпотез із новим матеріалом, щоб допомогти парі перейти на кардинально інші способи спілкування один з одним.

Список літератури:

- Argelander, H. (1989). *Das Erstinterview in der Psychotherapie*. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
 Klüwer, R. (1983). *Agieren und Mitagieren. Studien zur Fokalthherapie*. Frankfurt a. M., Suhrkamp Taschenbuch Wissenschaft.
 Klüwer, R. (1995). Agieren und Mitagieren - Zehn Jahre später. *Zeitschrift für Psychoanalytische Theorie und Praxis*, 10, 45–70.
 Scharff, D.E. & Jill, S. (1991). *Object Relations Couple Therapy*. Lanham MD, Aronson.
 Willi, J. (1975): *Die Zweierbeziehung*. Reinbek, Rowohlt.

Анотація. У цій статті висвітлені питання, що виникають у контексті первинного інтерв'ю з парою, яка звернулася за терапевтичною допомогою. У роботі передусім розглянуті зовнішні та внутрішні умови рамки (сетингу), у яких може розгортатися несвідома динаміка пари. Автор розповідає про особливий простір, де є місце для обговорення процесів перенесення та контрперенесення, що виникають на самому початку. Ще одне завдання, яке стоїть перед автором, – показати роль об'єктних стосунків та їхній вплив у контексті терапевтичної роботи з парою. Його теоретичні міркування проілюстровані на основі докладного опису першого контакту та наступних пробних зустрічей у клінічному контексті. Зокрема, увага приділяється як сприйняттю почуттів терапевта, так і його спробам вербалізувати їх у рамках відповідних втручань. Цей текст був уперше опублікований німецькою мовою у 2008 році у фаховому німецькому журналі "Psychoanalytische Familientherapie" («Психоаналітична сімейна терапія», випуск 17, том 2) і люб'язно наданий автором для перекладу українською мовою та подальшої публікації в «Українському психоаналітичному журналі». Редакційна рада висловлює глибоку подяку автору статті – доктору Клаусу Кохеру, а також перекладачці, психоаналітичній терапевтці пар, членкині Дивізіону «Психоаналітична психологія і психотерапія» ГС Національної психологічної асоціації – Марії Євграшиній (Берлін, Німеччина). Доктор Клаус Кохер є доктором медичних наук, спеціалістом із психотерапії та психоаналізу, сертифікованим Німецькою психоаналітичною асоціацією, яка належить до Міжнародної психоаналітичної асоціації (ІПА), а також є членом Федеральної асоціації психоаналітичної парної та сімейної терапії (BvPPF). Крім того, доктор Кохер є співзасновником Інституту парної терапії (ІП) у місті Франкфурт-на-Майні, Німеччина.

Ключові слова: первинне інтерв'ю, парна терапія, зовнішні та внутрішні рамки, перенесення та контрперенесення, теорія об'єктних стосунків.

Abstract. In this paper, the author discusses questions concerning the frame of a first interview with a couple looking for therapeutic support. The external and internal frame is described in which the unconscious dynamic of the couple will unfold, taking account of the aspects of transference and counter-transference, which show up soon in the beginning. Furthermore, the role of object relations and their impact concerning couple therapy is described. In a case vignette of a first contact with a couple, these theoretical considerations are linked with clinical material emphasizing the perception of feelings of the therapist and his attempt to verbalize them appropriately. This paper was first published in German in 2008 in the scientific German journal "Psychoanalytische Familientherapie" ("Psychoanalytic Family Therapy", Issue 17, Volume 2) and was kindly provided by the author for translation into Ukrainian and further publication in the "Ukrainian Psychoanalytic Journal". The editorial board of the "Ukrainian Psychoanalytic Journal" expresses deep gratitude to the author of the paper - Doctor Klaus Kocher, as well as to the translator, psychoanalytic couple therapist, and member of the "Psychoanalytic Psychology and Psychotherapy" Division of the National Psychological Association – Mariia Ievgrashyna (Berlin, Germany). Doctor Klaus Kocher has a M.D., is a specialist in psychotherapy and psychoanalysis, certified by the German Psychoanalytic Association, which is affiliated with the International Psychoanalytic Association (IPA), and is also a member of the Federal Association for Psychoanalytic Couple and Family Therapy (BvPPF). In addition, Dr. Kocher is the co-founder of the Institute for Couples Therapy (IfP) located in Frankfurt am Main, Germany.

Key words: first interview, couple therapy, external and internal frame, transference, counter-transference.